

Βρετανικό υβροπλάνο Short 166 στον κόλπο της Θεσσαλονίκης, τον Ιανουάριο του 1916. Αυτού του τύπου τα υβροπλάνα εξόπλιζαν το HMS Ark Royal - πρόδρομο των σημερινών αεροπλανοφόρων.

Τα ελληνικά φτερά στον Α΄ Παγκόσμιο

Ταινία με θέμα τους πρώτους αεροπόρους, Έλληνες και ξένους, προβάλλεται στο 22ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης

της ΓΙΩΤΑΣ ΜΥΡΤΩΤΗ

Όταν το 2016 ο Ντέιβιντ Μπρένερ πέταξε με το ανακατασκευασμένο Bristol Scout για να εκτελέσει την ίδια διαδρομή που έκανε ο παππούς του στα χρόνια του Μεγάλου Πολέμου, οι συνθήκες δεν ήταν συγκρίσιμες. Πριν από 104 χρόνια, ο Άγγλος ιπτάμενος χειριστής των συμμαχικών δυνάμεων Ντόναλντ Μπρένερ, με έναν ιδιαίτερο καρτί στεραιμένο μέσα στο σπαστικό πύλο του καταδιωκτικού Bristol, έφτασε στη Θάσο έπειτα από ένα κοπιαστικό ταξίδι περίπου μιάμισης ώρας από την Ήβρο. Ήταν μια δύσκολη πτήση με φοβερές αναστάξεις, διγυρίζον αργότερα στον εγγονό του. Ο κινητήρας βουδούνησε άσχημα και η πληροφορία που είχε για τον προορισμό του ήταν η ελάχιστη δυνατή σχεδιασμένη πάνω σε ένα κομμάτι χαρτί με μια κίτρινη τελεία στην Ήβρο.

Οι Καναδοί ιπτάμενοι υποπλοίαρχοι W.H. Peberdy (αριστερά) και H.R. Aird στη Θάσο, τέλη του 1916. Ο πρώτος κόνιζε σε αποστολή στο Δέλεο του Νέστου, ο δεύτερος αναμάλιστηκε από τους Τούρκους αλλά επιβίωσε του πολέμου.

μας ταξίδευε το ντοκιμαντέρ «Στα φτερά του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου», συμπαραγωγή Γιώργου Κόσμογλου - Cosmote TV, σκηνοθεσίας Δημήτρη Χατζηπαλά, βασισμένο στην εκτενή έρευνα του ιστορικού ερευνητή ηθοποιού Πασχάλη Παλαβούδη (υπογράφει το σενάριο). Προβάλλεται στο 22ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης (έως 28 Μαΐου), διαδικτυακά φέτος, λόγω κορωνοϊού.

Η κόπια της κινηματογραφικής ομάδας από την Καβάλα «πέταξε» πάνω από το Βόρειο Αιγαίο, την Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Με πόλοσο αρχαικό υλικό καρτογραφή την αναδιείχθη των αεροπορικών δυνάμεων μείωσε μετά την εκστρατεία της Καλλιπόλης, αναδεικνύει το πρωτόγνωρο ιστορικό μέσο από πλοίο και ξέλο που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σημειολογώντας την απαρχή της δημιουργίας της ελληνικής πολεμικής αεροπορίας, και διερευνά ανθρωπίνες ιστορίες στο πεδίο της εναέριας μάχης από παρόλογοιους άνδρες ξένους και Έλληνες.

Η κλιμάκωση

Το 1916, η εναέρια αντιπαράθεση γνώρισε κλιμάκωση, έληξε ο κ. Παλαβούδης. Στρατηγικό ρόλο έπαιξαν τα συμμαχικά αεροδρόμια της Θάσου, της Λήμνου, του Σταυρού Θεσσαλονίκης, απέναντι από τα γερμανοβουλγαρικά της Δρά-

Πρώτος Έλληνας αεροπόρος που έπεσε κατά τη διάρκεια μιας αποστολής ήαν ο ιπτάμενος ανθυποπλοίαρχος χειριστής Δημήτρης Αργυρούπουλος.

μας και της Σάνθης στις παρυφές της πόλης, δίπλα ακριβώς από την καινοποδική του οθωμανικού μοναχίου Ρεζίν. Την περίοδο αυτή αναπτύχθηκαν οι βάσεις υδροπλάνων στη Θάσο, του Σταυρού Θεσσαλονίκης και το Ζέρβετς στη λίμνη Βιστωνίδα. Ένα αεροπόσο θαλάσσιος επιτήρησης, «ασημένιο γουρούνι» για τους συμμαχικούς, εγκαταστάθηκε στον κόλπο Μουδρου της Λήμνου και παρέμεινε ως το τέλος του πολέμου. Επιδείχθηκε βάση στήθηκε από το μπάιν στην ίδια περιοχή της Λήμνου το 1916 και αργότερα, το Κέντρο Εκπαίδευσης και Επιχειρήσεων στη Χορταρόλιμη και Επιχειρήσεων στη Χορταρόλιμη στη Θάσο. Επιδείχθηκε βάση στήθηκε από το μπάιν στην ίδια περιοχή της Λήμνου το 1916 και αργότερα, το Κέντρο Εκπαίδευσης και Επιχειρήσεων στη Χορταρόλιμη και Επιχειρήσεων στη Χορταρόλιμη στη Θάσο.

Αναγνωρίζεται και φωτογραφίες, βομβαρδισμοί, αερομαχίες, ανθυποπλοίαρχος πόλεμος, ήταν μερικές από τις αποστολές που επιβίωσαν οι αεροπορικές δυνάμεις

Το γερμανικό καταδιωκτικό Albatros D.III πετάει πάνω από τη Δράμα. Ήταν το προσωπικό αεροπλάνο του Γερμανού διώκτη Ρούντολφ φον Εσβέργκε.

Ο απόλυτος όσος του μακεδονικού μετώπου, Γερμανός υποπλοίαρχος Ρούντολφ βον Εσβέργκε με 20 τουλάχιστον επιβεβαιωμένες καταρρίψεις. Έκασε τη ζωή του στις 23 Νοεμβρίου 1917 κοντά στο Στριμονικό Έσρριν.

στην ελληνική επικράτεια. Οι αερομαχίες ήταν σκληρές, «κυνομαχίες» τις αποκαλούσαν, οι απώλειες αναπόφευκτες αλλά οι αεροπόροι παρέμειναν πιστοί στους άγραφους κώδικες της ιπποτικής συμπεριφοράς. Σε ερμητισμό φασκελούς που έβρισκαν στα εσχάρια αεροδρόμια πληροφορούσαν για την τύχη των πλότων τους.

Οι Μπλόντι και Μπλέζι

Είναι χαρακτηριστικά η επιστολή για την ακαμάλωση Μπλόντι και Μπλέζι, πλότος και παρατηρητής ενος διθέσιου Nieuport 12 που καταρρίφθηκε στη Δράμα. Στην επιστολή του ερμητισμού φακέλου που πέταξαν οι Γερμανοί, πληροφορούσαν πως και οι δύο δόχονταν τις φροντίδες νοσηλευτών. Εξέφραζαν τη λύπη τους, σημείωναν πως έκαναν απώλειο το καθένας τους ελπίζοντας ότι, μετά τον πόλεμο, θα

γίνουν οι καλύτεροι φίλοι. Στην αεροπορική αρένα εισέλασαν αργότερα και πολέμισαν Έλληνες αεροπόροι. Στους πρώτους χειριστές συγκαταλόγανται οι ιπτάμενοι ανθυποπλοίαρχοι Κωνσταντίνος Παναγιώτου, Νικόλαος Μελετιόπουλος, Ιωάννης Χαλκιάς, Δημήτρης Αργυρούπουλος, και ο Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου, ευκατάστατος Έλληνας ελ Αιγύπτου. Την ομάδα συμπλήρωσαν ο παρατηρητής ιπτάμενος ανθυποπλοίαρχος Αριστέιδης Μωραϊτίνης, ο παρατηρητής ιπτάμενος ανθυποπλοίαρχος Παντελής Ψύχας, μηχανικοί, αξιωματικοί και ναυτες ως προσωπικό εδωφόσος που πύκνωσαν τις τάξεις των συμμαχικών αεροπόρων στη Θάσο.

Επιχειρησιακά δράση ανέλαβαν αρχικά οι εμπειρότεροι Κωνσταντίνου και Χαλκιάς. Οι υπόλοιποι στάλθηκαν στο αεροδρόμιο στη Χορταρόλιμη της Λήμνου για να φρεσκάσουν τις γνώσεις τους και να γνωρίσουν τα σύγχρονα αεροπλάνα με τα οποία θα επιχειρούσαν από το Καζαβίτι της Θάσου. Οι αποστολές τους ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 1917 με επικεφαλής τον ανθυποπλοίαρχο Μωραϊτίνη, «ο πύλωνας στην οποία στήθηκε η ελληνική ναυτική αεροπορία».

Πρώτος Έλληνας αεροπόρος που έπεσε κατά τη διάρκεια αποστολής -ακολούθησαν και άλλοι- ήταν ο ιπτάμενος ανθυποπλοίαρχος χειριστής Δημήτρης Αργυρούπουλος. Η μοιραία πτήση μαζί με τον παρατηρητή πολυβολήτη Παντελή Ψύχα, κολυμβήτη πριν από τον πόλεμο, έμεινε στην ιστορία από λεπτομερείς περιγραφές και σκίτσα. Η περιπέτεια στην ιστορία που επικείμερη στις πεδιάδες Χρυσούπολης και Σάνθης τον Ιούλιο του 1917 και η αερομαχία με τον διώκτη Γερμανό Ρούντολφ φον Εσβέργκε ήταν συγκλονιστικές.

«Η κατάκτηση πάντως της τρίτης διάστασης και για τους Έλληνες δεν ήταν εύκολη υπόθεση», επισημαίνει ο κ. Παλαβούδης. Τα ατυχήματα στο κέντρο εκπαίδευσης στη Χορταρόλιμη της Λήμνου ήταν συχνά, κάποια θανατηφόρα. Στο ημερολόγιο του φωτογράφου Γουίλιαμ Πόλαρντ αναφέρονται: «26 Απριλίου. Ένας Έλληνας αξιωματικός προσγειώσε το αεροπλάνο του BE 2c σε ένα κοπάδι γηδοπρόβατα θανατώνοντας πέντε από αυτά. Τρώγαμε αρνίσιο κρέας για αρκετές ημέρες. Ο πλότος δεν έπαθε κατι. 22 Μαΐου: δύο Έλληνες πλότοι καταστρέψαν πέραν οπικούς δύο HF 27». Δυστυχώς τα ένα ήταν χειρότερα στις 18 Ιουνίου: «Ο ιπτάμενος Λοκίας Κακουργγιώτης Γεώργιος με 12 ώρες πτήσης σόλο στο ενεργητικό του εκάσε τη ζωή του όταν επικείμερη στροφή σε ύψος 600 ποδών». Μια εβδομάδα μετά, 27 Ιουνίου ο εκπαιδευόμενος ιπτάμενος Λοκίας Ρυφτάκης Σπυριδών τραυματίστηκε θανάσιμα κατά την προσγείωση.

Με την είσοδο της Ελλάδας επίσημα στον πόλεμο στο πλευρό των δυνάμεων της Αντάντ, δημιουργήθηκε η πρώτη ανεξάρτητη ελληνική Μοίρα με έδρα το Καζαβίτι της Θάσου και διοικητή τον Μωραϊτίνη. Τον Ιούλιο του 1917 βαφτίστηκε από τον ιπτάμενο πλοίαρχο Σκάρλετ, διοικητή της δεύτερης πτέρυγας, με το γράμμα Z. Ήταν η θρυλική Μοίρα Z. Στόχος των Ελλήνων αξιωματικών της ήταν τα αντίπαλα αεροδρόμια. Οι επθέσεις και οι αερομαχίες κλιμακώθηκαν, οι καταστρώσεις στη Θάσο γύρω από την αποθήκη πυρομαχικών ήταν μεγάλες, αλλά η αντίστροφη μέτρηση για την πορεία του πολέμου άρχισε όταν ο αποπελευθερωμένος Γερμανός πλότος Ρούντολφ φον Εσβέργκε έπεσε νεκρός στην προσπάθειά του να κτυπήσει αγγλικό αεροτάτο-παρατηρητή στα υψώματα του Χειμάρου Σερρών.

«Ο πόλεμος είναι πόλεμος», έλεγε ο Μωραϊτίνης όταν ο θάνατος του Χάμπα -ένος άξιου πλοίαρχου Έλληνα πλότου- γέμισε με θλίψη τους αεροπόρους της Θάσου. Η ζωή όμως είναι πιο δυνατή. Ακόμα και η μαγεία της ανατολής του Αιγαίου έσβησε για λίγο τη φρίκη του πολέμου. Ο ανθυποπλοίαρχος Jessor έγραψε πολλά χρόνια αργότερα: «Ποιος από αυτούς που πέταξε στις πρώτες περιπέτειες μπορεί να ξεκάσει ποτέ την ανατολή του πλοίου πίσω από την Ίδη στην Τρώδα που έβαφε με τα έντονα χρώματα της φωτιάς τις χιονοσκέπες κορφές». Ήταν τέτοιο το θέμα που δεν διίστασαν να το ζωγραφίσουν στην άτρακτο ενός DH 4!